

УДК 784.1.071.4(477.54)(092)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-2545-2556](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-2545-2556)

Прокопов Сергій Миколайович Заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, майдан Конституції, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0002-5892-6290>

ДУХОВНІ ТВОРИ ДМИТРА БОРТНЯНСЬКОГО В КОНЦЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО ХОРУ ХНУМ ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО (ДО 200- РІЧЧЯ ВІД ДНЯ СМЕРТІ КОМПОЗИТОРА)

Анотація. Стаття присвячена комплексному науковому осмисленню духовних хорових творів Дмитра Бортнянського у контексті концертної діяльності студентського хору Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ століття. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення ролі духовної музики Д. Бортнянського в сучасному академічному хоровому просторі після тривалого періоду ідеологічних обмежень, що призвели до викривленого сприйняття та фрагментарного використання його сакральної спадщини в освітній і концертній практиці. Особливу увагу зосереджено на процесах повернення хорових концертів композитора до повноцінного концертного обігу з оригінальним текстом, та їх значенні для формування виконавської культури майбутніх хормейстерів.

Метою статті є виявлення специфіки інтерпретації духовних хорових концертів Д. Бортнянського в концертній практиці студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського, а також визначення педагогічних, стильових і виконавських чинників, що забезпечують актуалізацію цієї спадщини в музичному житті Харкова зазначеного періоду. Дослідження зосереджене на аналізі формування та еволюції репертуару хорового колективу, особливостей роботи над духовними творами композитора в навчально-виконавському процесі, а також специфіку трактування тембрових, динамічних і формотворчих параметрів його хорових концертів з урахуванням історично зумовлених умов їх створення.

У статті доведено, що систематичне звернення студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського до духовної спадщини Д. Бортнянського, сприяло формуванню стійкої виконавської традиції, у межах якої ці твори функціонують не лише як високохудожній концертний репертуар, а й як

ефективний педагогічний інструмент професійної підготовки диригента-хормейстера. Обґрунтовано, що поєднання концертної практики з освітнім процесом забезпечує в роботі над такими творами розвиток високої вокальної культури, методів і прийомів інтерпретування та стильового мислення студентів. Наголошено, що включення духовних творів Д. Бортнянського до навчально-концертної практики сприяє формуванню у студентів цілісного уявлення про стильові закономірності хорового концерту кінця XVIII – початку XIX століття.

Ключові слова: Дмитро Бортнянський, духовна музика, хоровий концерт, студентський хор, диригентсько-хорова підготовка, концертна діяльність, Харків.

Prokopov Serhii Mykolaiovych Honoured artist of Ukraine, professor at the department of choral, opera and symphony conducting, Kharkiv, I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0002-5892-6290>

**SACRED WORKS BY DMYTRO BORTNIANSKY IN THE CONCERT
ACTIVITY OF THE STUDENT CHOIR OF THE I. P. KOTLIAREVSKY
KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY OF ARTS (ON THE 200TH
ANNIVERSARY OF THE COMPOSER'S DEATH)**

Abstract. The article is devoted to a comprehensive scholarly examination of the sacred choral works of Dmytro Bortniansky in the context of the concert activity of the student choir of the I. P. Kotliarevsky Kharkiv National University of Arts from the late twentieth century to the first quarter of the twenty-first century. The relevance of the study is determined by the need to reconsider the role of Bortniansky's sacred music in the contemporary academic choral sphere after a prolonged period of ideological restrictions, which led to distorted perceptions and fragmented use of his sacred heritage in educational and concert practice. Particular attention is focused on the processes of restoring the composer's choral concertos to full concert circulation with their original texts, as well as on their significance for shaping the performance culture of future choral conductors.

The aim of the article is to identify the specific features of interpreting Bortniansky's sacred choral concertos in the concert practice of the student choir of the I. P. Kotliarevsky Kharkiv National University of Arts, as well as to determine the pedagogical, stylistic, and performance-related factors that ensure the actualization of this heritage in the musical life of Kharkiv during the period under consideration. The study focuses on the analysis of the formation and

evolution of the choir's repertoire, the particularities of working on the composer's sacred works within the educational and performance process, as well as the specifics of interpreting the timbral, dynamic, and form-building parameters of his choral concertos, taking into account the historically conditioned circumstances of their creation.

The article demonstrates that the systematic engagement of the student choir of the I. P. Kotliarevsky Kharkiv National University of Arts with Bortniansky's sacred heritage has contributed to the formation of a stable performance tradition, within which these works function not only as a concert repertoire of high artistic value but also as an effective pedagogical tool for the professional training of choral conductors. It is substantiated that the integration of concert practice with the educational process, when working on such compositions, ensures the development of a high level of vocal culture, interpretative methods and techniques, and stylistic thinking among students. Emphasis is placed on the fact that incorporating Bortniansky's sacred works into educational and concert practice fosters the formation of a holistic understanding of the stylistic principles of the choral concerto of the late eighteenth and early nineteenth centuries.

Keywords: Dmytro Bortniansky, sacred music, choral concerto, student choir, choral conducting training, concert activity, Kharkiv.

Постановка проблеми. У жовтні 2025 року виповнилося 200 років від дня смерті видатного українського композитора, хорового диригента й педагога Дмитра Степановича Бортнянського (1751–1825), творчість якого посідає визначальне місце в історії української та європейської музичної культури. Справедливо вважається, що всі жанри його доробку є видатним мистецьким явищем, «проте найбільший внесок не тільки в українську, але й у світову музичну культуру композитор зробив у галузі духовної музики» [1, с. 223], зокрема в жанрі хорового концерту.

Якщо з ім'ям М. Березовського пов'язують ранній етап становлення хорового концерту класицистського типу, то творчість Д. Бортнянського репрезентує подальший розвиток і розквіт цього жанру. Його духовні концерти вирізняються щирістю та простотою художнього висловлювання, мелодичною виразністю, що нерідко пов'язана з інтонаційними джерелами українського фольклору, надаючи музиці «особливого душевного тепла, яскравості» [2, с. 28].

Невипадково в музикознавчій традиції утвердилося образне зіставлення, за яким музику М. Березовського слухають із зосередженою напругою, тоді як твори Д. Бортнянського сприймаються як внутрішньо гармонійні та заспокійливі.

За життя композитора, його духовні концерти набули широкого поширення: їх виконували не лише в церковній практиці як складову літургійного обряду, а й у придворних капелах, навчальних закладах, під час державних урочистостей, а також у приватному музикуванні невеликими ансамблями. Нотні тексти хорових творів Д. Бортнянського швидко розповсюджувалися, нерідко переписувалися вручну, що свідчить про надзвичайну популярність і суспільний резонанс його духовної музики.

Водночас у радянський період, за умов панування атеїстичної ідеології, усе, що було пов'язане з релігійною сферою, зазнавало суттєвих обмежень, зокрема й духовна музика. Унаслідок цього кілька поколінь радянських слухачів і професійних музикантів фактично були позбавлені можливості ознайомлення з автентичною духовною спадщиною Д. Бортнянського. У 1970-х роках було здійснено публікацію окремих його творів, однак із навмисно створеними «нейтральними» світськими текстами: фрагменти Херувимської №3 отримали назву «Сон», Херувимської №7 – «Ранок», перша частина хорового концерту №15 – «Пробудження», початкова частина концерту №21 – «Пам'ять», а хоровий концерт № 32 «Скажи ми, Господи, кончину мою» був перейменований на «Роздум». Такі спроби надати «нове життя» високохудожнім творам композитора не можуть розглядатися як адекватні із позицій збереження їх духовної сутності. Відповідно, диригентсько-хорові кадри, що формувалися на цьому репертуарі в системі музичної освіти, не мали можливості глибокого осмислення справжнього сакрального змісту духовної музики Д. Бортнянського.

Проте впродовж останніх чотирьох десятиліть, хорова творчість Д. Бортнянського знову посіла значне місце в концертній діяльності багатьох хорових колективів України, зокрема студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського. На кафедрі хорового диригування (нині – кафедрі хорового та оперно-симфонічного диригування), сформувалися власні виконавські традиції інтерпретації духовної музики композитора та її системного використання в освітньому процесі, що актуалізує необхідність наукового осмислення цього досвіду в контексті сучасного музичного життя Харкова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика духовної хорової творчості Д. Бортнянського та особливостей її інтерпретації у виконавській практиці, отримала висвітлення у працях вітчизняних музикознавців, що репрезентують різні аналітичні підходи: історико-культурний, стильовий, виконавський і педагогічний. Вагомий внесок у розуміння специфіки хорового письма композитора здійснено у

дослідженні Ю. Воскобойникової, де акцентовано увагу на тембровому аспекті інтерпретації творів Д. Бортнянського та з'ясовано історично зумовлені відмінності між авторськими уявленнями про хорове звучання і сучасною виконавською практикою [3]. Ці положення мають принципове значення для осмислення проблем автентичності та адаптації духовних концертів у сучасному концертному середовищі.

Історико-стильовий контекст творчості Д. Бортнянського ґрунтовно представлено в класичних працях В. Іванова, Л. Корній та Л. Кияновської, де композитора розглядають як ключову постать української музичної культури другої половини XVIII століття [1; 4; 5].

У цих дослідженнях окреслено жанрово-стильову своєрідність духовних концертів Д. Бортнянського, їх зв'язок із європейською традицією та визначальний вплив на подальший розвиток української хорової музики. Водночас у праці Л. Ігнатової творчий шлях композитора осмислюється крізь призму духовного відродження, що дозволяє поглибити розуміння сакрального виміру його хорової спадщини та її світоглядних засад [2].

Сучасний виконавсько-аналітичний дискурс проблеми представлено в статті Р. Гасанова, присвяченій аналізу композиторських інтерпретацій псалмів в українській хоровій музиці кінця XX – початку XXI століття, де духовна традиція, започаткована Д. Бортнянським, розглядається в ширшому контексті розвитку національної хорової культури [6].

Практичний вимір диригентсько-хорової діяльності та специфіку концертмейстерської роботи у класі хорового диригування висвітлено у публікації О. Голенко, що має значення для аналізу педагогічних і виконавських умов опрацювання духовного репертуару в закладах вищої мистецької освіти [7]. Ювілейні публікації О. Хорошева, присвячені постаті Д. Бортнянського, актуалізують його спадщину в сучасному культурному дискурсі та підкреслюють неперервність інтересу до духовних концертів композитора в концертній практиці сьогодення [8].

Отже, наявні наукові праці достатньо повно окреслюють історико-культурний і стильовий контекст духовної творчості Д. Бортнянського, а також окремі аспекти її сучасного виконавського осмислення. Водночас у науковому дискурсі потребує подальшого цілісного аналізу проблема концертної реалізації духовних творів композитора в діяльності конкретних академічних колективів, зокрема студентських хорів, як осередків збереження, інтерпретації та актуалізації національної духовної хорової традиції.

Метою статті є заповнення наявних прогалів у висвітленні духовно-хорової проблематики в історії музичного життя Харкова 1990-х років XX

століття – першої чверті ХХІ століття та аналіз концертної діяльності студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського у зазначений період.

Виклад основного матеріалу. Хорові концерти Дмитра Бортнянського справедливо розглядаються як одне з першоджерел формування української національної музичної традиції. Їх художньо-стильовий вплив виявився визначальним для подальшого розвитку хорової культури, зокрема у творчості композиторів галицького регіону ХІХ століття. Як зазначає Л. Кияновська, «істотного впливу його музики зазнали майже всі галицькі композитори ХІХ сторіччя, – ... а найбільше М. Вербицький» [5, с. 48]. Стилiстичну трансформацію музичної мови Бортнянського, а також його видатних сучасників – М. Березовського та А. Веделя, шанобливе ставлення до їх духовно-естетичних традицій простежуємо у творчості М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, а в новітній період – у доробку Є. Станковича, М. Скорика, Л. Дичко, Г. Гаврилець.

Варто зауважити, що наприкінці 1990-х років, у контексті суспільно-культурних трансформацій, духовна музика знову набула сценічного звучання, активізувалася практика її виконання з оригінальним богослужбовим текстом. Так, першим харківським хоровим колективом у цей період (діяльність якого не була пов'язана з богослужінням), що підготував і представив масштабну концертну програму духовної музики, до якої увійшли хорові концерти Д. Бортнянського з автентичним текстом, став студентський хор Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського. Метою проекту було повторне відкриття для харківської аудиторії значного пласту української духовної хорової спадщини.

Ініціатором створення програми виступив керівник студентського хору цього періоду, заслужений діяч мистецтв України, професор Юрій Іванович Кулик (1937–1988), який упродовж майже чверті століття очолював колектив і за умов відсутності в Харкові професійного академічного хору, фактично сформував студентський хор як повноцінну концертну одиницю. Проте реалізувати задум у повному обсязі йому не судилося. Завершення роботи над програмою та її сценічне втілення відбулося вже після смерті Ю. Кулика – у грудні 1988 року в залі Харківського університету мистецтв, а згодом у Будинку органної та камерної музики і в залі Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки (диригент С. Прокопов; за участі музикознавців Л. Шубіної та Л. Трубнікової).

Концертні виконання викликали значний інтерес харківської публіки, що виявляла посилену увагу до сакральної тематики.

Твори Д. Бортнянського постали «тим невидимим містком, який поєднував у собі світське і церковне, матеріальне з ідеальним» [2, с. 190].

Зали були переповнені. У червні 1989 року студентський хоровий колектив репрезентував програму за межами України під час гастрольної поїздки до Польщі. Концерти, що відбулися у костелах міст Познань і Гнезно, включали хорові концерти Д. Бортнянського № 3 «Господи, силою твоєю», № 6 «Слава во вишніх Богу», № 15 «Прийдіте, воспоім, людіє», № 21 «Живий в допомі Вишняго», № 27 «Гласом моім ко Господу воззвах», № 32 «Скажи, ми, Господи, кончину мою», а також духовні твори М. Березовського.

Таке значне місце музики Д. Бортнянського в репертуарі студентського хору Харківського інституту мистецтв у 1990-х роках – на початку ХХІ століття зумовлювалося не лише високими художніми якостями його духовних творів, а й їх винятковою педагогічною цінністю у процесі вокального виховання хормейстерів як майбутніх учителів співу.

Д. Бортнянський – неперевершений майстер хорового письма, для якого характерне практично орієнтоване ставлення до потреб виконавців, глибоке усвідомлення природи та можливостей співацького голосу, що безпосередньо визначило вокальну органіку його хорових композицій. Окрім того, композитор утвердився як обдарований педагог-вокаліст, який досконало володів прийомом голосової демонстрації. За свідченням сучасників, навіть у сімдесятирічному віці під час репетицій капели, в роботі з юними півчимами, він міг взяти «фальцетом так ніжно, з такою душею, що зупинишся від подиву...» [4, с. 127].

Як композитор, Д. Бортнянський раціонально підходив до використання діапазонів хорових партій і теситурних умов, забезпечуючи звучання хору без надмірної напруги чи форсування. Саме тому співаки студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського, під час підготовки концертних програм до яких входили духовні твори Д. Бортнянського, не відчували суттєвої втоми, зумовленої вокальними або технічними складнощами. Водночас вивчення такого матеріалу було пов'язане з труднощами іншого характеру. По-перше, як справедливо зауважує Л. Ігнатова, йшлося про «недостатність слухового уявлення» [2, с. 188], а також обмеженість або відсутність на той час попереднього досвіду їх виконання. По-друге, у фінальних частинах хорових концертів, які зазвичай мають урочистий, життєстверджувальний характер, на відносно протяжних ділянках використовується звук соль² у партії сопрано, зокрема в концерті № 3 «Господи, силою Твоєю». Хоча цей звук не є граничним у діапазоні голосу, його часте повторення створює інтонаційні виклики та потребує від співаків стабільного контролю вокальної позиції й опори дихання.

Повільні частини концертів №15, №21, №27, №32 нерідко написані в мінорних тональностях, у розгорнутих формах із застосуванням темброво-регістрових зіставлень і значної кількості пауз. Так, майже кожне речення й

навіть окремі короткі мотиви другої частини концерту № 32 «Скажи ми, Господи, кончину мою» (Adagio, As-dur – f-moll), містять численні короткі «паузи-зітхання». Вони акцентують поступовий перехід від ліричного характеру музики до скорботного, надають експресії тексту та особливої виразності словам «аз ісчезох», «Услиши, услиши молитву мою, Господи, і моленіє моє внуши, сліз моїх не промолчи». У процесі пошуку інтерпретаційних рішень такі паузи трактувалися виконавцями як цезури, яким надавалася об'єднувальна функція, тоді як фразування вибудовувалося на принципі широкого дихання.

У межах сформованої виконавської концепції, під час роботи над заключною частиною цього концерту, написаною у формі фуги з використанням канонічної секвенції в інтермедіях, виконавські завдання були спрямовані на досягнення гнучкості фразування, забезпечення безперервності музичного розгортання у відносно стриманому темпі (Moderato) та формування широкої української розспівності, звучання якої образно асоціювалося з весняною повинню [7].

Не можна не погодитися з думкою Ю. Воскобойнікової про те, що за часів Д. Бортнянського «темброве забарвлення та вокальні можливості були досить специфічними порівняно з сучасним хоровим складом» [1, с. 51]. Загальновідомим є той факт, що свої духовні концерти композитор створював розраховуючи не на сучасний мішаний хор. Верхні голоси партитури виконувалися хлоп'ячими дискантами та альтами, злиття яких із м'яким звучанням басових і тенорових партій, за свідченнями численних сучасників Д. Бортнянського, нагадувало темброву органічність звучання, за якої навіть потужне форте не сприймалося як форсоване. І сьогодні хоровим диригентам, які прагнуть максимально наблизитися до авторського задуму в інтерпретації творів Д. Бортнянського, доцільно враховувати особливості їх тембрового забарвлення, специфіку ставлення композитора до динамічних співвідношень і темпів, уявлення про які зазнали істотних змін із часу його діяльності. Як слушно зауважує Ю. Воскобойнікова, сучасна людина живе в іншому, значно мобільнішому темпоритмі, ніж її попередники, що неминуче впливає на виконавське сприйняття духовної музики кінця XVIII – початку XIX століття [1, с. 48].

Як зазначалося вище, у 1988 році, в період перебудови, студентський хор Харківського інституту мистецтв імені І. П. Котляревського (художній керівник і диригент С. Прокопов) став одним із перших у Харкові колективів, які здійснили концертні виконання духовних творів Д. Бортнянського із оригінальним текстом. Ці твори прозвучали в провідних концертних залах міста, а записи кількох духовних концертів у виконанні студентського хору зберігаються у фонотеці ХНУМ імені І. П. Котляревського.

Логічним продовженням цієї виконавської практики став фестиваль православної хорової музики до 250-річчя від дня народження Д. Бортнянського, проведений у Харкові в 2001 році за ініціативи народного артиста України, професора В'ячеслава Палкіна. Участь у фестивалі одинадцяти хорових колективів міста, зокрема студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського (диригент В. Апарін), свідчила про трансформацію локальної ініціативи кінця 1980-х років у масштабний культурно-мистецький проект, у межах якого духовна музика видатного українського композитора знов зазвучала в повний голос у нашому місті.

У наступні роки репертуар колективу було розширено за рахунок духовних творів Д. Бортнянського, які раніше не виконувалися, а також віднайдених хорових концертів М. Березовського та А. Веделя. Підсумком етапу активного опрацювання духовної хорової спадщини стало те, що у 2014 році студентський хор ХНУМ імені І. П. Котляревського взяв участь у Міжнародному конкурсі вокальних ансамблів і хорів імені Д. Бортнянського та здобув звання лауреата I премії (диригенти Д. Дорошенко, Г. Савельєва). Конкурс було організовано Національним комітетом України Міжнародної музичної ради / ЮНЕСКО. До складу журі входили відомі українські та зарубіжні музиканти, зокрема Є. Станкович, Д. Болгарський, І. Богданов, Л. Колос, Л. Довгань.

Відомо, що за часів Д. Бортнянського існувала практика створення оркестрових редакцій духовних концертів. У результаті формувалися два варіанти одного твору: акапельний, орієнтований на концертне виконання, та інструментально-хоровий, який набував ознак кантатної форми. Показовим прикладом є кантата «Господи, силою Твоєю возвеселиться цар» – вокально-інструментальна версія хорового концерту №3 з однойменною назвою. Цей твір прозвучав у вересні 2017 року в програмі концерту, присвяченого 100-річчю Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, що відбувся у Великій залі ХНАТОБу в межах XXIV Міжнародного фестивалю «Харківські ансамблі». Виконання здійснили студентський хор ХНУМ імені І. П. Котляревського та об'єднаний симфонічний оркестр Харківської обласної філармонії й оркестру «Слобожанський» під орудою Ю. Янка.

29 листопада 2017 року відбувся концерт студентського хору ХНУМ у межах фестивалю, присвяченого 250-річчю від дня народження А. Веделя. У програмі наряду із харківською прем'єрою хорового концерту А. Веделя «Помолихся лицу Твоєму всем сердцем моим» в оркестровій редакції Л. Дичко, у супроводі камерного оркестру ХНУМ імені І. П. Котляревського (керівник О. Холоденко, диригент С. Прокопов), прозвучали також концерти Д. Бортнянського «Господи, силою Твоєю» (диригент Г. Савельєва),

М. Березовського «Всі язиці воспещите руками» (диригент С. Прокопов), «Unser Vater», а також твори сучасної української композиторки Г. Гаврилець «Боже мій, на що мене Ти покинув», «Засвічу свічу» у виконанні під керівництвом О. Фартушки.

У 2020 році вперше за період незалежності України було опубліковано повне видання 35 духовних концертів Д. Бортнянського у транслітерації українською мовою (упорядкування Є. Савчука). У тому ж році, студентський хор ХНУМ імені І. П. Котляревського розпочав роботу над кількома з цих творів, а в листопаді 2021 року взяв участь у концертній програмі, що відбулася у Великій залі Харківської обласної філармонії в межах I Міжнародного хорового фестивалю Palkin-Fest імені В. Палкіна. У межах зазначеної концертної програми, під керівництвом О. Фартушки, у Харкові вперше прозвучав хоровий концерт Д. Бортнянського № 4 «Воскликните Господеві вся земля» у транслітерації українською мовою.

Безперечно, духовні твори Д. Бортнянського посідають вагомe місце в репертуарі багатьох хорових колективів Харкова, зокрема Академічного хору Харківської обласної філармонії імені В. Палкіна, Академічного хору студентів Харківської державної академії культури, хору хлопчиків та юнаків Харківського державного музичного ліцею, а також численних церковних хорів. Водночас слід наголосити, що наприкінці 1990-х років саме хор студентів Харківського державного інституту мистецтв імені І. П. Котляревського (нині – ХНУМ імені І. П. Котляревського) став першим хоровим колективом міста, який представив широкій слухацькій аудиторії масштабний пласт вітчизняної духовної музики, основу якого склали хорові концерти Д. Бортнянського.

На жаль, у зв'язку з початком у 2022 році повномасштабної війни в Україні, освітній процес у багатьох навчальних закладах, зокрема в її східній частині, вже впродовж кількох років відбувається в умовах дистанційного формату. Повноцінну активну концертну діяльність не лише хорових колективів (хоча хорове мистецтво за таких болючих викликів постраждало найбільше) доводиться суттєво обмежувати. Маємо надію, що із поверненням мирного життя в Україну, хорові твори одного з улюблених вітчизняних композиторів кінця XVIII – початку XIX століття Дмитра Степановича Бортнянського, знову зазвучать у нашому місті-герої, захоплюючи харківських слухачів своєю яскравою мелодійністю, щирістю та глибиною почуттів. Життєрадісність, оптимістичний світогляд і душевна гармонія самого митця [1, с. 250], відображені в його духовних творах, вкрай потрібні українському суспільству сьогодні.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що духовні хорові концерти Д. Бортнянського становлять фундаментальний пласт української

музичної культури, який поєднує високу художню довершеність, жанрово-стильну своєрідність і значний педагогічний потенціал. Їх вплив простежується як у формуванні національної хорової традиції XIX–XX століть, так і в сучасній виконавській практиці, де твори композитора залишаються актуальними завдяки вокальній органіці, тембровій збалансованості та глибокому духовному змісту. Аналіз виконавських аспектів засвідчує, що інтерпретація хорових концертів Д. Бортнянського потребує врахування історично зумовлених тембрових і динамічних характеристик, особливостей формотворення та специфіки взаємодії музичного і словесного компонентів.

Аналізовані матеріали дозволяють констатувати суттєвий внесок студентського хору ХНУМ імені І. П. Котляревського у збереження та сучасну репрезентацію духовної спадщини Д. Бортнянського в концертному просторі Харкова кінця XX – початку XXI століття. Послідовна репертуарна політика колективу, поєднання виконавських і освітніх завдань, участь у фестивальних і конкурсних проєктах, а також звернення до новітніх видань і транслітерацій духовних концертів, сприяли поглибленому осмисленню творчості композитора та її інтеграції в сучасний культурний контекст. Це засвідчує перспективність подальших досліджень і виконавських ініціатив, пов'язаних із духовною музикою Д. Бортнянського, у межах академічної та концертної практики.

Література:

1. Корній Л. П. *Історія української музики*. Ч. 2 : Друга половина XVIII ст. Київ : Видавництво імені М. П. Коця, 1998. 386 с.
2. Ігнатова Л. П. Творча біографія Дмитра Бортнянського як джерело духовного відродження. *Наукові записки*. 2012. № 3. С. 187–192. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/19661> (дата звернення 02.02.2026)
3. Воскобойнікова Ю. В. Інтерпретація творів Д. Бортнянського: тембровий аспект. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Мистецтвознавство»*. 2015. С. 46–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2015_33_9 (дата звернення 02.02.2026)
4. Іванов В. Ф. *Дмитро Бортнянський*. Київ : Музична Україна, 1980. 144 с.
5. Кияновська Л. О. *Українська музична культура*. Львів : Тріада плюс ; Київ : Алерта, 2009. 356 с. ISBN 978-966-486-024-3
6. Гасанов Р. Г. Псалом № 8 в українській хоровій музиці кінця XX – початку XXI століття: аналіз композиторських інтерпретацій. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 3. С. 212–217. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313319>
7. Голенко О. О. З досвіду роботи концертмейстера у класі хорового диригування С. М. Прокопова. *Диригентсько-хорова освіта: синтез теорії та практики* : матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 14–15 листопада 2025 р. Харків : ХНУМ, 2025. С. 149–153.

8. Хорошев О. М. Український Моцарт (до двохсотріччя з дня смерті Дмитра Бортнянського). *Старожитності Лукомор'я*. 2024. № 5(24). 49-59 с. DOI: <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2024.5.290>

References:

1. Kornii L. P. (1998) *Istoriia ukrainskoi muzyky. Part 2: Druha polovyna XVIII st.* [History of Ukrainian music. Part 2: Second half of the 18th century]. Kyiv: Vydavnytstvo imeni M. P. Kotsia. (in Ukrainian)
2. Ihnatova L. P. (2012) *Tvorcha biohrafia Dmytra Bortnianskoho yak dzherelo dukhovnoho vidrozhennia* [Creative biography of Dmytro Bortniansky as a source of spiritual revival]. *Naukovi zapysky*, no. 3, pp. 187–192. Available at: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/19661> (accessed 02 February 2026).
3. Voskoboinikova Yu. V. (2015) *Interpretatsiia tvoriv D. Bortnianskoho: tembroyvi aspekt* [Interpretation of D. Bortniansky's works: timbre aspect]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriia "Mystetstvoznavstvo"*, pp. 46–51. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2015_33_9 (accessed 02 February 2026).
4. Ivanov V. F. (1980) *Dmytro Bortnianskyi* [Dmytro Bortniansky]. Kyiv: Muzychna Ukraina. (in Ukrainian)
5. Kyianovska L. O. (2009) *Ukrainska muzychna kultura* [Ukrainian musical culture]. Lviv: Triada Plus; Kyiv: Alerta. (in Ukrainian)
6. Hasanov R. H. (2024) *Psalom № 8 v ukrainskii khorovii muzytsi kintsia XX – pochatku XXI stolittia: analiz kompozytorskykh interpretatsii* [Psalm No. 8 in Ukrainian choral music of the late 20th – early 21st century: analysis of composers' interpretations]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, no. 3, pp. 212–217. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313319>
7. Holenko O. O. (2025) *Z dosvidu roboty kontsertmeistera u klasi khorovoho dyryhuvannia S. M. Prokopova* [From the experience of a concertmaster in the choral conducting class of S. M. Prokopov]. *Dyryhentsko-khorova osvita: syntezy teorii ta praktyky*. Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference (Ukraine, Kharkiv, November 14–15, 2025), Kharkiv: KhNUM, pp. 149–153.
8. Khoroshev O. M. (2024) *Ukrainskyi Motsart (do dvokhsotorichchia z dnia smerti Dmytra Bortnianskoho)* [Ukrainian Mozart (to the 200th anniversary of the death of Dmytro Bortniansky)]. *Starozhytnosti Lukomoria*, no. 5(24), pp. 49–59. <https://doi.org/10.33782/2708-4116.2024.5.290>

Дата першого надходження статті до видання: 14.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.02.2026